

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 3.

У Сомбору 15. Марта 1891.

Год. XXIII.

ГОВОР О СВ. САВИ.

(Сарвештан).

Вера је срество, које спаја најсавршенији створ—човека са створитељем — Богом. Упознаје нас са битним савршенством целе васелене са узором, коме грести треба, да нам је света дужност.... а то је усавршавање, то је напредак. И баш ово је чини једним од најважнијих срестава при васпитању деце. Наука вере са правоучењем оплемењује нам осећајни свет, улевајући у млађано срце љубав према ближњима, према целој природи и према највишем суштаству и Створитељу свију ствари. Оплемењује нам морални карактер, учећи нас свему, што је лепо, добро и истинито и потстрекавајући нас, да овим идејама следујемо, а противно да избегавамо, а тиме уједно утиче и на усавршавање самог разума. И одиста од васпитних срестава ни једно није од тако свестраног утицаја, као ова дисциплина, која почињући са почетком свега, свршује са крајњом сврхом живота човечија: „И будите савршени, као што је савршен Отац ваш, који је на небеси.“ Она је срество, које оживљава и освежава остале дисциплине, пружајући им снагу, коју из најузвишенијих извора црпи. И одиста све до најновијих времена наука вере била је онај центар, око којег су се вили остали учевни предмети, као звезде покретнице око свога сунца; па и данашњим даном она заузима, а и увек ће заузимати једно од најодличнијих места у наставном плану нар. школе, што је видљиви знак, да јој се утицају велика важност приписује.

Мати је прва васпитаља у опште, а по наособ вере. Она нам улева прве видљиве знаке оданости према оцу Небесном, шаљући Му молитве из срца пуног благодарности, на које притискује, препуно љубави, чедо своје—живот свој; она нас прва учи стра-

поштовању према невидљивом, али свесушном Богу, Створитељу видљивих и невидљивих ствари. А наставник, он већ посејану ниву даље гаји, но заслуга му није мања. Од ово двоје зависи квоћа и по томе судба народа.

Матере и учитељи вере, ви сте у првом реду одговорни за религиозност и морал народа, од вас зависи оно, вас ће благосиљати или проклињати млађи нараштаји! Јер утисци, што их на родитељском дому за прво доба васпитања набавимо, јесу најсталнији и најдуготрајнији. С каквом се радошћу сећам првог читања апостола... Било је зимње доба, сав сам се запурио од хладноће на вечерњу у очи крсног ми имена. Пун радости журим се кући са великом светом књигом... апостолом; — био сам ученик II. разреда основне школе. Мати ме још из далека онази, на се смеши, а ја пун препун радости... но никако да стигнем кући, да га већ једном пред љубљеном мајком читам — о наивности, о големе радости! — Па кад ме присутни похвалише, е, та се срећа једва издржати може... срце бије, да искочи из невиних груди!... Већ сви поспали, а ја будан гледим у кандило, које пред светитељевом иконом гори, а уз кандило света књига — апостол; не мож' ми се спавати, све ми сутрашња литургија пред очима, хоћу ли се забунити?... Хајд' још једном и опет по ново га у себи на памет читам, док ме на послетку сан не савлада. Целу ноћ сам о анђели и светитељи сневао... па како се добро сећам, као да се све то јуче збило!

Наша је вера народна, јер који падоше као жртва за Српство, жртвоваше се и за православље и који Србин љуби православље, свакако љуби и свој српски род. Јер у њој налазимо спас, она нам је уз народност прирасла — традицијом постала. Или зар није свети цар-мученик Лазар пао као жртва за православно српско царство?!

Неки пребацују српском народу, да није довољно религиозан, као бајаги: слабо посећује храмове Божије. Ово нападање, као неистинито и по томе Србина недостојно, одбацујемо; јер и да не спомињемо онај видљиви знак побожности, што је Србин, борећи се за „слободу златну“ увек пролевао крв и за „часни крст“, овај символ прадедовске нам вере, само пружамо прст на она силна завештања и стипендије, која Србина за узор стављају и богатијима и многобројнијим народима. Ова добротинства, јако развијено гостопримство и још многе друге врлине, које красе душу Србинову,

www.unj.org

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јесу жива сведочанства његове непокварености, добродушности и љубави к ближњему, па је ли могуће, да је овакав народ нерелигиозан? Можда се не би покајали дотични, да у другом чему, но до сад, траже прави узрок пређе наведеној махни, но да и поред ње још се не може рећи, да нам је народ скренуо са пута, ког му је св. Сава обележио, о томе нам јемчи и свестрани напредак и још увек здрава свест народа, у чему се понајвећма одликује баш онај део, који исповеда православље. Останимо дакле у главном и на даље душевно такови, али рачунајући са околностима, усавршавајмо се и умно, да не би подлегли у борби са умно надмоћнијим народима. Дијимо нове школе за васпитање народа, а већ оне, које постоје, дотерујмо према захтевима у напреднијем духу; али при тој великој ревности не заборавимо на усавршавање у врлинама, на морал и на основу свега — на чувство побожности, на милу нам прадедовску веру!

Не чини човека ни богатство, ни наука сретним, колико задовољство, које проистиче из мирне савести, а шта је за ову бољи извор од вере? — „Чудновато! Хришћанска вера, чији предмет изгледа, да је наша срећа с оне стране живота, чини нас сретним и с ове стране живота (Montesquieu). Јер вера је најтешња свеза, која спаја и зближује људе разног стања, сталежа и занимања: по што смо сви синови Оца нам небесног, то смо као такови међу собом браћа — сви ћемо пред Судију, који ће једнаком мером мерити. Утехом, коју нам и у највећој несрећи и невољи пружа, узвишује нас; на против ломи претерано самопрецењивање, опомињући нас на трошност и прелазно стање свега и на страшни суд.

Срце без вере јесте непрегледна пустиња, по којој уморен ходиш, чезнећи за хладом, али ког наћи не можеш; срце без вере налази на преуморног човека, који се осврће, али узалуд, не би ли ослона нашао, да одмори ослабљене и изнемогле удове; човек без вере оличава богаташа из еванђелске приче, који моли, али узалуд, Лазара за кап воде, да би утолио паклену жеђ, а човек пун вере налик је на оног мриара, који после пута пуног опасности по неизмерној пучини морекој стигне у тихо пристаниште. Није ли овај пут живот наш пун искушења, а тихо пристаниште очекивање уједињења са Оним, од ког смо произишли?!

Св. Сава чином, којим је установио самосталну српску цркву — као што смо рекли — ударио је темељ самосталном српском

народном васпитању и изображењу. Па какovu је заслугу стекао тиме први просветитељ српски? Пре него што би на ово питање одговорили, рецимо коју о народном васпитању и шта управо подразумевамо под истим?

Васпитање, које се оснива на правилима, која су из саме природе извесног народа сведена, да би својом снагом довело појединце на онај степен изображења, који ујемчава свесно самообразовање у правцу лепог, доброг и истинитог, зове се народно васпитање. Дзкле и овде је, као и код васпитања у опште, главна сврха оспособити ученика, да сам собом тежи за оним, што је лепо, добро и истинито, али тако, да оно носи на себи обележје народа, којему као члан припада. Оно прво је шири, а ово друго ужи појам, који од пређашњег добијамо, кад општем додамо неке знаке, који га посебним чине; у нашем случају ови су знаци извађени из појма Србин.

На народно васпитање су од најстаријих времена полагали врло велику важност и не један одличан научењак сматрао је народно васпитање средство, којим се решава судбина народа. Гласовити грчки философ Платон вели: „Законодавац не ће у својим мислима стављати васпитање у последњи, шта више ни у други ред својих мисли; не ће никад заборавити, да се државни брод, ако је нараштај васпитан у врлинама, не ће заљуљати; али ако... Но радије ћу оћутати, јер нисам рад застрашити оне, који се боје мрачних прорицања за једну државу, која напредује.“ (Платон о законима.) Даље вели исти филозоф.. „Преставник васпитања не сме имати мање од 50 година; јер како изабрани, тако исто и бирачи ваља да на чисто буду, да између важних чињеница у држави ни једна није племенитија, нити светија.“

Света је дужност сваког Србина учитеља увести у децу љубав и одушевљење према свему оном, што чланове милог нам народа *као Србе краси*; према условима и законима, који једино обезбеђују напредак Српства; оспособити их на принашање жртава за бољитак народни; поштовање према православној вери прадедовској, која нам је с народношћу скопчана и за коју су нам предци не једном пролевали своју драгоцену крв, спасавајући с њоме и премилу народност. Али чувати се ваља сваке претераности, нити се сме љубав према свом народу тако изопачити, да оно прелази у презирање и мржњу свега онога, што није српско; нити се сме вера у такој мери и тако предузимати, да оно у фанатизам пређе.

WWW.UNIBS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Особито вероучитељ ваља да је обазрив и да не испусти из вида, да је замашан део српског народа које римокатоличке, односно уједињене, а које пак мухамеданске вере и да би сам собом, а особито народним васпитањем у опреку дошао, кад би на уштрб осталих вера српског народа сувише издигао православље. Особито пак нека ни на тренутак не смеће са ума, — да: свака вера к добру води; поштуј туђе, ако си рад, да се и твоје поштује, а по на особ ону мудру изреку: Брат је мио, ма он које вере био.“ Дакле учи љубити своје, а да тиме не омразиш туђе, па то начело и узвишава баш православље и у опште веру Христову.

Пазите дакле на свој рад, учитељи, јер у вашим је рукама судба народа, од вас зависи напредак или уназађење истога! Јер као што восак, кад отврдне, задрижи облик, који си му дао, још док је мекан био: тако у многим и младић у оном се правцу самостално развија, на који су га родитељи, наставници упутили. Истинитост реченога свако мора одобрити, ко зна, да дете у добу своје прве младости, дакле док му се још карактер није изобразио, стоји под моћи навике, обичаја; шта види од старијих, које поштује, оно већином и само ради, па мало по мало дође до онога, што нам нар. пословица врло мудро обележава са речима: „Што дикло, навикло.“ За то и јесте тешко у гресима огрезлога младића на прав пут извести, а младића, који је пун врлина, можеш без бојазни пустити на стазу свецког живота, која је пуна искушења. За потврду реченог и опет ћу се послужити речима славног Платона: „Све зависи од првих утисака. Ако су исти ваљани, то ће се држава нечувано подићи.“

Српски народ има својих добрих и својих рђавих страна. Народног васпитања је задаћа поверене му синове народа тако васпитати, да се у млађем нараштају врле народне особине учврсте, а рђаве особине искорене. Тако ће се народ усавршавати, а поред тога не ће се удаљити од самог себе. Лепе су особине Српства племенитост, јунаштво, милосрђе и многе друге душевне врлине: учвршћујмо и млађи нараштај у томе; многовековна махна му је неслога.... ово искорењујмо.

Драги ученици! Завршујући ове редове, још једном вам велитим, да се св. Сави не одужује самом прославом, него, ако смо ради, да се — као учитељи — с правом можемо назвати његовим последоваоцима, прегнимо из свих сила за бољитак милог нам народа, гајећи у срцима поверене нам млађане Српчади љубав према

свему, што је добро, лепо и истинито у оквиру српске народно-
сти и прадедовске нам вере православне! **М. Стојић.**

МИСЛИ

О ПЕДАГОШКОМ ОБРАЗОВАЊУ.

(Радивој Поповић у Митровици.)

(Свршетак.)

Похађачи завода су питомци и слушаоци. Први су обвезни све прописане, а други извесне, собом изабрате предмете слушати. — Школарина је иста, као и на осталим високим школама. — Предмети су подељени на два курса, методични и научни, од којих сваки траје две године. Први курс спрема питомце поглавито за школеску праксу, а други им даје научне спреме, т. ј. теорије. И једни и други пак похађају четвртком грађанску школу, као вежбаоницу, где слушају практична предавања дотичних наставника и где се и сами у том вежбају под надзором дотичног наставника као и управитеља самог вишег педаг. завода уз присуство још неколико питомаца. О таквом раду води се тад у одређени час дебата, у којој сви без разлике питомци и наставници суделују. То су практичне вежбе од неоцењиве вредности; јер су нам познате праведне тужбе стручњака (н. пр. дра Г. А. Линднера), да средњи заводи за то не напредују, што им наставници на универзитету добивају само „теоретичну спрему“, а о „пракси“ нема тамо ни говора. Педагогијум даје тако ваљано спремне снаге за основне, односно грађанске или више девојачке школе, као и за школеки надзор, те су тако школе престонице аустријске дошле до најлепшега гласа, тако, да се ниједне друге у Немачкој с њима упоредити не могу.

Чувени педагошки великан др. Дитес вели, „да би ти питомци и наставничка места на учит. школама најдостојније заузети могли.“ — Моје би скромно мњење било, да се тад и ове, као и хуманитарни заводи, од питомаца хоспитирају, те би тако сваки у струци, којој се одао, ваљано како теоретично, тако и практично оспособљење стекао. — Тако би дошли до педагошког универзитета у потпуном смислу.

Ради самог теоретичног знања, а при данашњем стању књижевности, сумњам, да би баш нуждан и оправдан бити могао толики трошак родитеља око школовања своје деце. „Лектира“, која

може бити опширнија од сваког предавања на универзитету, к коме разноврснија, а баш и боља, те осим исте и „испит“ пред стручном комисијом одиста би им исто толико теоретичног знања пружали. — Имамо томе и примера. — На досадањи начин пак многи сиромаси, који би својој домовини, своме народу много више допринели, остају нешколовани, дочим размажена и уображена богаштина, ненавикнута строгом и правичном пожртвовању, шири земљиште сваковрсној проституцији. — Мислим дакле, да је време, да се наше школе преустроје скроз и скроз!

Ван школско образовање сачињавале би стручне задруге, скупштине, читаонице, библиотеке, листови, као и путничке задруге (Touristen Club), који би задњи знатно темељном географском и економском познавању домовине допринели, љубав према њој гајили, те се у време школских распуста предузимали.*

Оснивање свега овога није неизведиво, те би се тиме образовно стање народа знатно уздигло, а држава би одатле бар двојном више користи но издатка имала! — Време је већ у велико, да се ту у напред пође. — Добро „Змај-песник“ вели: да нема већег срама и стида, нег деци својој не дати вида — —“ Да, да! Од деце ће бити људи! — Радимо дакле — докле је дана!

ГРАМАТИЧНА НАСТАВА.

Познавање и мењање придева.

У IV. разреду на zgodним реченицама треба да науче деца најпре распознавати придеве у неодређеном облику.

Придеве у неодређеном облику већ познају деца, јер су изучила у II. и III. разреду, овде се само понове, одговарајући у реченицама на питање: какав? и пр. Ђак је добар. Вредан домаћин рано устаје. Домаћица је вредна. На оваким и zgodним реченицама испита се за подмет и прирок, за тим се пита за сваку реч каква је и по наособ за дотичне придеве, којима се одговара на питање: какав је ко? За показати одређен придев, напише учитељ на табли ову реченицу: „Овај добри и послушни ученик мио је свом учитељу.“ Сад треба питати, које је подмет и прирок? чиме је подмет боље означен? и чиме је одређен? — одговор — „овај добри и послушни.“ — Ту се пита, који је учитељу ученик мио? — и на то се одговара — „овај добри и послушни.“ Кад би се само питало какав је то ученик? На то би се питање одговорило, да је добар и послушан, то су придеви у неодређеном облику, али се овде пита баш: који је то ученик? И одговара се са придевом у одређеном облику „добри и послушни.“

Разлика између одређеног и неодређеног придева најбоље се види у мушком роду, зато треба за показивање таквих придева употребљавати реченице, у којима је подмет мушког рода. У женском и средњем роду у срп-

ском језику само се по изговору познаје, да ли је придев одређен или неодређен н. пр. Ова је жена добра. Ово је дете честито. У овим је реченицама придев неодређен. А у овим реченицама: Ова добра жена чисто држи своју кућу. Ово прилежно дете добро учи. Ту су придеви у одређеном облику.

Мењање придева само се у одређеном облику предузима, јер у неодређеном и нема потпуно и то у следећим примерима, који се на табли напишу: за

1-ви падеж. Овај добри ученик слуша свога учитеља. 2. падеж. Доброга ученика књиге су чисте. 3. падеж. Доброме ученику иде напредак. 4. падеж. Видео сам доброга ученика. 5. падеж. О, добри учениче! 6. падеж. С добрим учеником дичи се учитељ. 7. падеж. Ми сад говоримо о добром ученику. Све ваља написати на табли и питати, где је подмет и прирок и одређење. Овако исто долази и у множини на питање:

1. падеж. Ко? — Добри ученици радо иду у школу. 2. Кога или чега? — Књиге добрих ученика увек су чисте. 3. Коме или чему? Добрим ученицима радује се учитељ. 4. Кога или шта? Учитељ воли своје добре ученике. 5. Дозивање. — О, моји добри ученици! 6. С ким или чим? — С добрим ученицима поноси се учитељ. 7. О коме или о чему? Ми сад говоримо о добрим ученицима.

Кад учитељ хоће да покаже деци, да се придеви могу сравњивати, мора им показати два или више предмета, који су у чему налик, па да их међу собом сравњује н. пр. Се ска кућа је лепа, кућа у граду је лепша, а црква у месту је најлепша. Ђак IV. разреда је мали, II. разреда је мањи, а из I. је најмањи. Последнице сравњивања имају се на табли написати, а степени сравњивања имају се подвући и тако у многим примерима показаће се деци, да се придеви могу сравњивати и да има три степенена сравњивања или поређења.

ГОВОР НА СВ. САВУ СРПСКОГ ПРОСВЕТИТЕЉА

у школи Велико-Радиначкој 1891.

Велештовани слушаоци!

Ево се данас подпуно навршило 653 лета, од како је своју свету Богу душу дао онај великан, кога васколики српски народ слави и велича, онај узвишени српски син над српским синовима, коме у помен и славу јутрос рано одјекнуше одједи умилних звона са сваке наше св. мајке цркве, онај српски неумрли и највећи велеум, коме се по величини духа, племенитости срца и побожности више никад — ваљда — раван ни родити не ће, онај светитељ и божији угодник, коме данас поји и црква и школа ове умилне и торжествене песме:

„Ускликнимо с љубављу!

„Пути вводјашчаго в жизн!

„Православија наставниче.“

Тај неумрли српски син, тај великан и цјеломудрени муж јесте св.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Сава први српски архиепископ, први српски учитељ и просветитељ и први оснивач српске школе.

Свети Сава син првог српског краља Стевана Немање родио се год. 1169. и на крштењу добије име Растко. Као дете одликовао се он од браће своје Стевана и Вукана побожношћу, смиреншћу, лепотом телесном и виспиреним умом. Из своје смирености и побожности предпостави смирни испоснички иночки живот раскошном и богатом краљевском животу, па тајно из очеве двора са светогорским калуђерима оде у Свету Гору — у гору Атонску — и тамо се покаљуђери год. 1185. и добије име Сава, име, што га сваки Србин са поносом и побожношћу спомиње.

Отац му Немања пун утехе и наде у сину своме очеиваше свој последњи час земаљског живота па да у Растку остави након себе мужа, који ће га ваљаном владавином подпуно заменити и одржати српство у слави и господству. Но Савин дух, Савина чежња да се Богу посвети, замени сјајну краљевску палату скромним манастиром, круну камилавком, царски скиптар бројаницама а плашт и сјајно одело ризом испосничком.

Што није св. Сава са престола очеве а по вољи очевој као краљ Растко Српству учинио то је много више уздигао Српски народ са олтара божија као веран слуга слова божија: Он је градио цркве и школе па тиме отворио Српству умне очи, он је уздигао просвету међу Србима па највиши ступањ онога времена, он је показао прави пут животу нашем цвећем и миљем обасут, пут, којим сваки Србин треба да ходи па да не изостане иза других напреднијих народа; за то му данас поји и црква и школа: „Пути вводјашчаго в живн.“

За кратко време после Растковог закаљуђерења отац му Стеван Немања преда престо и краљевство свом најстаријем сину Стевану баш на Благовести год. 1195. а он се у својој задужбини у манастиру Студеници покаљуђери и добије име Симеон, а након две године отиде из Студенице своме сину Сави у Свету Гору. И сузруга његова а Савина мати постане монахиња и назове се Анастасија.

Сада је тек св. Сава у заједници са својим родитељима неуморно радио за бољитак, срећу и благостање свога народа и свете нам цркве православне. Тада отац и син оснују манастир Хиландар у Светој Гори, а осим овога још и многе друге манастире и цркве па покрај сваке цркве и у манастирима заводило је св. Сава училишта т. ј. школе и болнице.

После смрти оца му Стевана, који је као калуђер Симеон у Хиландару преминуо, била је Србија у врло јадном и жалосном стању. Млађи син Немањин Вукан помоћу мађарског краља отимао је земље од свога брата краља Стевана. Дакле, два брата рођена смртно и крвно завадише се и окомише бојна копља један на другог. Ово неправедно и Богу мрско дело допре до св. Саве и он похити, тада већ као архимандрит, носећи мошти оца свога да своју завађену браћу измири. Пун мудрих речи, пун благих и ваљаних савета знао је св. Сава крвно завађену браћу своју над очиним гробом измирити и приволети брата краља Стевана да сазида великољепни манастир Жичу у знак измирења и будуће братске љубави.

Када је пак краљ угарски са сиљном војском у српску земљу упао

био, знао је св. Сава и овога својим мудрим говором а божијом помоћу на мир склонити и спасти српску земљу од туђа — можда — господарења, а српски народ од крвопролића.

После кратка боравка свога међу браћом својом врати се св. Сава на-траг у Свету Гору, а из ове не за дуго у малу Азију у град Никеју, да умоли васеленског патријарха, да овај постави и одреди једног архиепископа, који ће српском црквом као независан архинастир управљати и бранити српски народ и цркву од других разних народа, који су хтели Српство од православне вере да одврате. Васеленски патријарх у споразуму са царем понуди тај тако велики и свети чин саме св. Сави с уверењем, да од њега способнијег нема. Након дугог опирања прими се св. Сава тога великог сѣна и би рукоположен за епископа год. 1222. а уједно и проглашен за архиепископа српског.

Као митроносац врати се на траг у своју милу Србију, подели целу српску земљу на 12 епископија и у њих постави и посвети за епископе најодабраније своје ученике, који ће народ српски на стазу права хришћинска живота водити и учити. У школама пак постави ваљане и вредне учитеље, који ће српску младеж појити духом православним и неговати у њима језик, веру, морал и просвету. Сам св. Сава многе поганичке обичаје у Србији укинуо је и хришћанским заменио. Српску децу у чврсту узданицу нашу сам је св. Сава себи призивао и у закону божијем, у духу православном васпитавао по речима цара Давида: „Придите чада послушајте мене, страху Господњу научу вас.“

Као архинастир крунише свога брата Стевана првовенчаног краљевском круном и заогрне га царском багрјаницом, као зар да и овај свој народ заогрне срећом, једнаким правом и љубављу.

Кад је тако св. Сава цркву, школу и државу у најбољи поредак довео и увидео, да је чврст корен православља међу Србима, који се и при најтежим и горким временима из Србина ишчупати не ће, науми, да још један пут обиђе света места и да се поклони гробу Христову. Своју намеру и остварио је св. Сава па обилавши св. земљу сваком даном приликом у путу своје учио је народ, проповедао слово божије и служио службу божију, као што чињаше и у пређашњим својим путовањима.

У повратку своје удари преко Бугарске и дође у град Трнов где је уочи Богојављења 1237. последњу службу божију одслужио и водицу осветио. За мало па се разболи и своју племениту и свету Богу душу преда 14. јануара т. г, у 68. години живота свога. После годину дана тело му пренешено буде у манастир Милешево, а год. 1595. бежбожни и грозни Синан паша турски даде свето тело из Милешева у Београд пренети и на Врачару у прах и пепео сажећи, као што мало час чусмо и из декламоване песме, коју је вредни српски књижевник и неуморни трудбеник на пољу наше просвете Ст. Лазић спевао.

Ето драги моји слушатељи рекох вам у кратко ко беше св. Сава и шта учини Српству. Пуним правом можемо тврдити, да нам не беше св. Саве, Бог зна, били Српство данас после толико пренаћених јада, после 500 годишњег робовања, после толиког турског зулума опет било Српство, а да не изгуби веру па чак и народност своју:

Станац-камен, кога нам усади св. Сава и који нам сачува — кроз целу борбу и робовање — веру и народност нашу, јесте црква и школа.

Сада дакле, остаје на нама да покажемо, да ли смо достојни питомци св. Саве, да покажемо, да знамо чувати оно, што нам је у аманет оставио и да покажемо, да и ми знамо ходити примеру његовome. С тога сакупљена и овде несакупљена браћо! шаљимо децу у школу, где ће деца учити љубити и бранити своје, а поштовати туђе; шаљимо децу у цркву да се деца уче слову божијем, јер :

„Знање је светлост,

Знање је моћ

Учимо, браћо,

Дан и ноћ!“ — Овим стиховима довикује нам пе-

сник да учимо дан и ноћ, јер је знање моћ и доста нема те силе, нема тога оружја, које ће победити и помрачити светлост знања.

Трудимо се, дакле, да нам деца, та српска невинчад, та српска узданица не хода по мраку, већ по светлости. А да нам деца буду, као што ваља и као што ми од њих очекивамо, треба им прво васпитање добро дати; треба им живим примером у свачем претходити. Ту дужност у првом реду дужни су родитељи да врше, јер детету док у школу не пође једини је путоказ родитељи и родитељски дом. Живе ли ови у међусобној љубави, раде ли сложено око унапређења свога, надмећу л' се у узајамном поштовању—онда се срце дечије осетно облагорођава честитошћу и поштењем, послушношћу и смиреншћу; раде ли пак ови противно, дете се повија кано шибљика, те није чудо, што се у малиши још гори и грђи пороци рађају, јер природа дечија нагиње више слабим странама, нежели моралу и племенитости. С тога чувајмо децу од разних страсти и ако се која укаже искоренимо јој клицу, не дајмо јој маха, јер једна страст вуче за собом другу.

Кад деца у школу пођу ваља и онда кућно васпитање, али мора у свези са школским бити, да једно друго допуњује. Тада их учимо и упућујмо, да светог Саве смирености и побожности слеђују; учимо их о задатку и дужности човечијој на овоме свету; учимо их и показујмо им, да је у задовољству срећа и највеће благо, а не у благу срећа и задовољство. Овим би уклонили децу од зависти, која се у раном добу скоро код сваког малише прва покаже. Једном речи учимо их како нас св. Сава учи па ћемо у младом нараштају видети ваљане људе, честите Србе и корисне чланове велике породице човештва.

Ако тако у будуће у науци корачали будемо, ако свој живот и рад по раду и животу св. Саве — у колико јо могуће — управљамо, онда ћемо ведрим челом, светлим образом, чистим и правим родољубљем смети на данашњи дан, а и у свако доба клицати :

Свети Сава — Српска слава :

Свети Сава — Србина спасава !

С. В. В. учитељ.

Д О Ш И С И.

Вел. Радинци 16. јануара 1891. И ове године на дан св. Саве прослављена је та наша светковина достојном свечаношћу.

Око пола 10 часова, када одјекну пуцањ прангија пропраћен умилним звуком звона, сакупи се народ у храм божији, да ода Богу хвалу, што му дарова таковог цјеломудреног мужа, који је као архинастир свога стада цео свој живот и рад само њему посветио.

После величанствене службе божије, пошто је у цркви школско кољиво уз појање тропара и кондака освећено, крене се литија уз пуцањ прангија и пратњу звона певајући тропар светитељу: „Православија наставнице“ у храм просвете — у школу, која је сада, хвала буди Богу и онима, који се за њу старају нова зграда пространа и видна.

Како св. литургију тако и водоосвећење наш штовани парох госп. Ђорђе Коларовић торжествено је обавио.

По водоосвећењу и резању колача краснословила су дечица и то: „Ја сам ђаче младо“ из читанке II. разр. — Зоринко Ристић уч. I. разр.; Песма: „Малена сам и тица је мала“ од З. Ј. Ј. — Софија Мишковић уч. II. р., „На Врачару“ од Ст. Лазића — Данко Аларгић уч. III. разр.; „Мајка је мајка“ из читанке IV. разр. — Лепосава Мишковић уч. IV. разр. и „Гусларева смрт“ од Љуб. Н. Мирковића — Иван Димитријевић уч. IV. разреда.

Малише су схватиле у каквој су важној задаћи, па су је сходно и извршили.

После декламовања држан је говор о светитељевом животу и раду за Српство. После говора појала се светосавска песма: „Ускликнимо љубављу“, а народ целивајући крст и икону св. Саве пошкропљен освећеном водицом делио је међусобно кољиво, а учитељ ученицима. За овим се вратила литија у цркву уз звонење звона, а из ове духовно подкрепљени сваки своме дому.

Весело народ, весела млађана дечица, а још веселији кићени сватови ерипски, који се десеше тада, идући са невестом из Гргуреваца у Белегиш, па кад видеше, како се лепршају пред црквом барјаци, њихова срца православљем испуњена не дадоше им зар да поред св. храма и поред школе на данашњи дан сватовски пројуре. Посекаше кићени сватови, па се мало даље од цркве ујединише, те слонки одушевљено запојаше „Православија наставнице“ и том песмом дочекаше излазећу из цркве литију. Када је литија ушла у школску зграду, не изосташе ни кићени сватови. Повећи број чланова те свите присуствовао је при водоосвећењу. Па не могав свршетак свечног чина дочекати — ваљда због дуга пута — после прочитања апостола и евангелија узеше икону св. Саве целиваше и дариваше и том дарезљивом руком паде на олтар просвете неколико форината.

Жао нам је, што им честита имена не знамо, па би их овом приликом на јавност изнели. — Живели!

С. В. В., учитељ.

Срб. св. Петар. † *Георгије Тагаровић*, православни свештеник у Св. Петру у Торонталској жупанији, преселио се у вечност после дужег боловања

12. Јануара т. г. у својој 71. години. Покојник је рођен 1820. г. у Црној Бари од поштеног и трудољубивог учитеља Аркадија Татаревића, који је као умировљен учитељ у Т. Хиђошу умро. — Пошто му је отац многом породицом оптерећен био, то га је деда Георгије Поповић славни проповедник и парох Сенђански (поц Ђука) школовао. Гимназију учио је у Суботици, а филозофију у Кечкемету. Године 1844. и 1845. свршио је богословију у Карловцима, а затим 1846. и 1847. свршио је препарандију у Сомбору, те се тиме справио био и за народног учитеља и духовног пастира. Бурне 1848. године изабран је бие као учитељски заменик у Вел. Бечкереку. Године 1849. рукоположен је био за свештеника у Оросламошу, где је као такви 38 година послужео као верни пастир светог олтара. Његовим само заузимањем прибавио је светој цркви 70 ланаца земље и више здања. У овој општини служио је од 1887. дакле више од 3 године, а то с тога, што је хтео, да код својих синова — једног бележника, а другог трговца — и у кругу своје унучади у последњим данима старости душу своју одмори. Али смрт га немилу покоси. Изгубила је општина у њему ревностног душепоначитеља, што ће се редка наћи. Поштован је био од свакога, не само наших суграђана но и од суграђана друге народности у овој општини. Сахрањен је 14. Јануара на св. Саву у присуству намесника из Вел. Снт. Миклоша 3 свештеника и 2 калуђера из манастира Бездина, 4 учитеља и многог народа. — Лака му црна земља и вечан спомен!

С. М.

Србски Крстур. Дана 22. јануара т. г. по св. јутрењу снажним, али тужним гласом великог звона св. цркве наше, огласи прерану смрт кетфелског учитеља Божицара Малбашког, који у својој тешкој болести зажели, да га његов млађи брат овамо у родно своје место к себи донесе, осећајући зар претешку бољу и скори крај свога млађаног живота, коју му жељу брат без одлагања и испуни.

Једва недељу дана потом— крај сваке најбрижљивије неге и лекарске припомоћи, ако је овде навршио, немогав љутој бољи својој одолети, предаде млађани дух свој Богу у најлепшем добу, у 36. год. свога трудног учитељског живота.

Покојник беше целога живота свога свагда здрав, никада не болова, ма да слабијег телесног састава би, но клицу боље своје задоби јесенас приликом повратка свога кући из Темишвара, где се на велику несрећу своју и своје млађане љубе тада заручио. У путу га хладна киша с ветром проби, те јадан озебе, али као млад а у радосном заносу, не примети одмах никаква знака промене, тек по венчању своме по св. Параскеви осети неугодност, ни не слутећи каквој већој промени, а још мање тешкој болести а камо ли и крају животу своме. Но друкчије суђено би. Ма да је одмах у почетку боље своје лекарске помоћи потражио и најтачније лекарске диете придржавао, крај свега тога помоћи му не би, јер смртоносна клица рђом својом све јаче простираше по телу му љути отров и он подлеже тежини убитачне боље, он умре у наручју своје неутешне браће и његове млађане љубе, с којом тек три месеца живљахе.

Покојник свршив у Сомбору приправнички завод 1875. год. учитеље-ва прво у Бочари, потом Оросламошу, Санади и напoкoн у Кетџељу, свуда прилежно, савесно и тачно вршећи своје учитељске дужности, са ученицима својима вазда љубак а са учитељским ауторитетом одржљив.

У друштвеном кругу беја окретан, дружеван, пријатан и добро распо-ложен, а у јавном животу јако се заузимаше за народне наше ствари и свако-врено добро народно мрзећи при том и проклињући гадну неслогу, која нам свагда народни развитаk отештаваше.

Спровод беше величанствен само таки, како се у једном простом селу приредити може. Како све општ. поглаварство тако и многобројно становништво би присутно. Местни учитељи с учит. ђалинским и учитељима других народности са школ. децом у најлешшем реду од куће у цркву и до вечне му куће уз тужно „свјати Боже“ отпратиле га и тиме му посљедњу почаст одаше, а великодушни г. парох ђалински изговори му у цркви заслужно слово, на чему нека му је овим топла захвалност изречена.

Врлом покојнику нека је вечити спомен међу учитељством, души му рајко насеље а студенoм телу покој!

Послао

Викентије Ајваз, учитељ.

„СРПСКИ УЧИТЕЉСКИ КОНВИКТ“ У НОВОМ САДУ.

И С К А З

о стању благајне „српског учитељског конвикта“ у Новом Саду од остварења истог т. ј. од 24. јула (5. авг.) 1889. па до краја децембра месеца 1890. г. по нов. кал.

а) Редовни чланови и колико су уплатили :

Гавра Грбић, Ст. Врбас, уписина 1 фoр., чланарина 6 ф. 28 н. Пе-тар Кућанчанин, Сусек, уп. 1 ф. Светозар Тошaловић, Визић, уп. 1 ф. Заха-рије Ћирић, Маринци, уп. 1 ф. чл. 12 ф. Петар Стефановић, Рума, уп. 1 ф. чл. 4 ф. 12 н. Анка Диздарева, Рума, уп. 1 ф. чл. 3 ф. 75 н. Гига Војновић, Вуковар, уп. 1 ф. чл. 11 ф. 10 н. Марко Суботић, Вуковар, уп. 1 ф. чл. 10 ф. 35 н. Павле Бибић, Петриња, уп. 1 ф. чл. 6 ф. Тоша Марић, Прхово, уп. 1 ф. чл. 8 ф. 52 н. Вељко Петровић, Земун, уп. 1 ф. чл. 5 ф. Јован Гајић, Чортановци, уп. 1 ф. Теодор Панић, Кушиново, уп. 1 ф. чл. 3 ф. 7 н. Гавра Путник, Рума, чл. 6 фoр. 15 нов. Остоја Зјалић, Добровић, уп. 1 ф. чл. 10 ф. 20 н. Радован Галовић, Гаћиште, уп. 1 ф. Радивој Лончар, Пчелић, уп. 1 ф. Тоша Новковић, Горњи Михoљац, уп. 1 ф. Милан Орловић, Борово, уп. 1 ф. Никола Дурман, Мединци, уп. 1 ф. Лазар Савић, Слатине, уп. 1 ф. чл. 4 ф. 35 н. Ћорђе Крајновић, Босут, уп. 1 ф. чл. 2 ф. 62 н. Пајo Мандић, Пе-троварадин, уп. 1 ф. чл. 11 ф. 70 н. Аркадије Варађанин, Нови Сад, уп. 1 ф. чл. 13 ф. 50 н. Јован П. Петровић, Турија, уп. 1 ф. чл. 4 ф. 50 н. Авакум

Травањ, Турија, уп. 1 ф. чл. 4 ф. 50 н. Спасоје Дедић, Даљ, уп. 1 ф. чл. 9 ф. Душан Петровић, Врањево, уп. 1 ф. чл. 9 ф. Стеван Узелац, Обрадовац, уп. 1 ф. Тимотије Добрин, Витојевци, уп. 1 ф. чл. 10 ф. 20 н. Петар Миросављевић, Кленак, уп. 1 ф. Ђока П. Поповић, Бела Црква, уп. 1 ф. чл. 3 ф. 75 н. Чеда Бошњаковић, Турија, уп. 1 ф. чл. 4 ф. 50 н. Мита Пејић, Госпођинци, уп. 1 ф. чл. 3 ф. 51 н. Јован Ђ. Петровић, Ст. Шове, уп. 1 ф. чл. 7 ф. 35 н. Стеван Коњовић, Сомбор, уп. 1 ф. чл. 8 ф. 32 н. Коста Шијачки, Ст. Футог, уп. 1 ф. чл. 3 ф. 11 н. Драгиња Лончарића, Сентомаш, уп. 1 ф. чл. 6 ф. Мита Ђорђевић, Сентомаш, уп. 1 ф. чл. 8 ф. 70 н. Ђорђе Михајловић, Бегеч, уп. 1 ф. чл. 2 ф. 14 н. Ђорђе Милић, Н. Сад, уп. 1 ф. чл. 7 ф. 50 н. (Свршиће се.)

Школске вести.

— Светосавска школа у Београду подељена је на основну и приправну школу и друштвени пансионат. Дужност управитеља у пансионату врши г. М. С. Милојевић. Прошле год. у св. савској основној школи било је 137 а у приправној 37 ученика. Учитеља је било 6. На ту школу потрошено је 1890. г. 3066 дин. Питомаца, који се издржаваху о друштвеном трошку било је почетком прошле године 35. и то 27 мушкараца у пансионату и 8 девојчица у приватним кућама. Питомци се уче у разним школама а девојчице у вишој девојачкој школи. Концем прошле године порастао је број питомаца у пансионату на 48, а изван пансионата у приватним кућама о друштвеном трошку њих 13 девојака, свега 61. Трошак око њиховог издржања износио је у прошлој години 35.584 д. Даље је установљена у св. савском дому нова богословско-учитељска школа, којој је циљ спремање ученика за свештенички и учитељски позив. У ту су школу ушли сви питомци, осим оних на вел. школи, или оних који по годинама нису још за предавање у тој школи, јер ученици не могу бити млађи од 12 ни старији од 17 година. Школа ова траје 4 године. За улазак у ову школу нуждан је пријеман испит, ученици морају претходно да су свршили четворо-разредну основну школу и два разреда средње школе. По свршетку школе добијају путни трошак, пар новог одела, а имају обавезу, да у својим крајевима служе као свештеници и учитељи. Они питомци, који уче занате код друштвених мајстора, добију по изученом занату алат и извесну суму као капитал. „Браник.“

— Добровољни прилози, који су пали на беседи 1891. год., коју су приредили приправници у Сомбору у корист својих сиромашних саученика. (Свршетак.)

По 1 фор. госпође: Марија Ивковић, Лила Стојковић, Ф. Шулек, Мари Јенеји, Матрона Борђошка, Жупанска, Милица М. Јовановић, Дафина уд. Јовановић, Јулка Момировић, Софија Стојачковић, Катарина Поповић, Александра Грујић, Александра Јовановић, Амалија Сиџинос, Софија Стојановић, Софија Веселиновић, Софија Маширевић, Јелена Миленковић, Јулка Ковачић, Катица Мојић, Софија Бугарска, Софија Јорговићка учитељица, Видосава Мојић, Палика Поповић, Јулка Андријевић и Даринка Чичовачка; гђице: Милица Ко-

www.unib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

вачић учитељица, Љубица Риђичка и Хелена Буњи; гг. Никола Михајловић, Светозар Јагеровић, Чедомиљ Милутиновић, Милан Гергуров, Јован Ракин, Павле Стојшић, Ета Вујић, Антун Бутер-Валтер, Васа Аперлић, браћа Шлисер, Стеван Гергуров, Пера Грујић, Коста Давидовић, Нова Стојачковић, Сава Илкић, Никола Ковачић, Младен Силашки и Стеван Арсеновић учитељи, Јован Јанковић, Гавра Бркић, Даша Бркић, С. А. Косанић, Голдштајн, др. Шимон Шулер, др. Грајнер, др. Кронић, Милош Гавански, Проениц, С. Вукићевић, Ђура Маширевић, Јулије Монин, Стеван Мајер, Шимон Шенвалд, Ш. Ж. Вајдингер, Сауербори, Р. Шпицер, Алфелди, Никола Барјактаровић, М. Поштић, Јулије Цинклер, Трива Вукадиновић, Јосиф Холендер, Јован Буњи, Владислав Поповић, Ђура Лујбл, Н. Н. др., Средоје Гергуров, Младен Павловић, Ђура Атанацковић, Ђура Косанић, Јован Пандуровић, Милоје Милојевић, Шандор Шлисер, Шандор Најман, Влада Тодоровић, Ђока Петровић, учитељ у Парагвају, Стеван Б. Љубојевић учитељ у Бањој-Луци и Паја Р. Стефановић из Србобрана; по 60 нов.: гг. Петровић, Јован Станишић и Грос; по 50 нов.: г-ђе Јелена Милетић, Мара Лазић, Јула Хенел, Марија Бикарева, гг. Јерковић, Адолф Шен, Јулије Лукић, Л. Л., Нађ, Лауш Либхардт, Хајндлхофер, Михајло Фодор и Јулије Комароми; по 40 нов.: гђа Милошевићка, Ема Циерман, гг. Пера Печановић, Шандор Голдфан и Лауш Верлајн; по 30 нов.: Савета Стричевић и г. Јован Рицо кантор; по 20 нов.: Милица Секулић, Адолф Адлер, Едвард Клајн и Фрања Срајл; по 10 нов.: гђца Вукосава Шимићева. — Свега: 286 фор. 80 н. од улазница је добивено 160 фор. Укупно: 446 фор. и 80 нов., кад се одбију расходи остаје чисто 283 фор. и 58 нвч.

По одобрењу сл. професорског збора приређивачки одбор је исту своту међу сиротим ученицима и ученицама овога завода овако поделио:

По 18 фор. добила је Катица Петровићева припр. III. год.

По 15 фор. добио Стеван Поповић припр. III. год.

По 10 фор. добише: Милутин Ђурић, Озрен Загорица, Павле Ајваз, Вељко Анокић, Страхивица Црнојачки, Стеван Мамузић, Бошко Костић, Јелена Славковићева приправници III. год.; Љуботир Башић, Владимир Ђерманов, Вукосава Ранковићева, Љубица Филиповићева, Милева Николићева, приправници II. г.; Ђорђе Терзин, Славко Јанковић и Јулка Велић приправници I. г.

По 5 фор. 58 нов. Михаил Вукадинов припр. I. год.

По 5 фор. добише: Владислав Станков, Олга Сифниос припр. III. г.; Душан Ђурић, Никола Андријевић. Вук Димић, Миливој Толмачев, Сава Лудајић, Наталија Хорватова, Катица Зековаћева и Круница Обушковићева приправници II. год.; Војислав Борић, Александар Петровић, Милан Стојшић, Емилија Живановићева, Јованка Летићева, Мара Павковићева и Катица Ракићева.

У Сомбору 2. Фебруара 1891. Стеван Поповић припр. III. год. председник, Милутин Ђурић припр. III. год. као перовођа, Љубомир Арсени припр. III. год. благајник.

До завршетка листа писмо добили оцену дела за награду од умољеног на то учитељског збора.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА у Сомбору.

наставнички збор српске учитељске школе у Сомбору јавља уцвеленим срцем, да је њихов врени и мили друг

ИСИДОР СТОЈКОВИЋ

редовни професор учитељске школе

после дужег боловања 6. марта 1891. у 49. години свога вредног живота, а у 17. години свога најзорнијег учитељског рада на незамењиви губитак нашег завода у Господу преминуо.

Тело велевреднога покојника је 8. марта, после подне у 4½ сахата у св. Ђурђевској цркви свечано онојано а уз велико саучешће код св. Успенске цркве у гробници славног педагога србског Аврама пл. Мразовића, деде покојниковог сарањено.

У Сомбору 9. марта 1891.

НАСТАВНИЧКИ ЗБОР
српске учитељске школе у Сомбору.

Вечан му спомен!